

Աօր կ'ընէ, պար կ'ընէ,
Ջատկին հալըիկը ¹⁾ նոր կ'ընէ.
Ան հիննայ մէջ մ'ալ կ'ընէ.
Հիններն ա մայր'կը շոր կ'ընէ.

Աօրիստան, պարիստան,
Եկու էրթանք չինտիստան,
Սոապիստան, Քիւրտիստան:

3 ²⁾).

Աիվ ճիվ մատնոցիկ,
Կանայ Խառղան պոնեցինք,
Վորէն * , հաւկիթ հանեցինք,
Եղով մեղով տապկեցինք,
Սանամարին կերցուցինք.

— Թռաւ... տէրտէրին պախնան,
— Էկո՛ւ, Էկո՛ւ, Էկո՛ւ ⁴⁾... Թռաւ,
— Եկաւ, Էկաւ, Էկաւ...
— Հոս է, Հոս է, Հոս է...:

4 ³⁾).

Փխի փխի փամպուխի,
Էպուսուսի սանտուխի.
Էս պարոնին տղան էմ,
Թաղաւորին փեսան էմ:
Չըհար սիվան Խօլուսա,

Տիվան Խօլու Պիր-փազար,
Իլինեհ այլ կեզեր.
Այլ պեհի forfarpasla,
Քուլարմը սարքերը ⁶⁾.

1) Vaz. պապան:

2) Մէկը մէկ ձեռքի բութամատով և ցուցամատով կը բռնէ մանկիկին ձեռքին երեսի միւր. միւս ձեռքի բութամատով և ցուցամատով ալ կը բռնէ իր ձեռքին երեսի միւր. եթէ ուզուի ուրիշ մը կամ ուրիշներ ալ կրնան տանոց վրայ իրենց ձեռքերն ալ աւելացնել վերի ձեռք, և այսպէս իրարու վրայ դիզուած ձեռքերու սխն մը կազմելով՝ աւելորդ կ'սկսին վեր վար շարժել, այս ոտանաւորը երգելով: Առաջին չինգ տողերը երգուելէ վերջը՝ ան միշտպէս բոլոր ձեռքերը կը քակեն և դէպի վեր բարձրացնելով կ'ըսեն Վեր-աւա... տէրտէրին պախնան: Յետոյ կ'սկսին ձեռքերով թռածը ետ կանչել շէլ, շէլ, Էկու / ալլն: Դարձեալ Վերաւա և ալլն: Վերջապէս թռածը իբր թէ կուգայ և շէլա... Էկա...: արտասանելով՝ կ'սկսին մանկիկին վզին տակը խտտացնել՝ ըսելով Հոս է, Հոս է և ալլն:

3) Vaz. յետեւէն: Պ'ըսուի փորձն քաղաքավարութեան համար:

4) Vaz. ճէ'ւ ճէ'ւ, ճէ'ւ...:

5) Տղաքները գետինը երկու կարգի վրայ դէմ դիմաց կը նստին, իւրաքանչիւրը դիմացինին մէկ ոտքը իր երկու ոտքերուն մէջ կ'առնէ և այսպէսով քովէ քով դրուած ոտքերու շարք մը կը կազմուի, միջրեւուն մէկը կ'երգէ այս ոտանաւորը անոր իւրաքանչիւր բառին (իսկ վերջին տողին մէջ ալ իւրաքանչիւր վանկին) ձեռքով ոտքերու շարքը մի առ մի լալարդաբար խփելով. երգին վերջի վանկը որ ոտքին վրայ որ վերջնայն, այն ոտքը կը ծալուի, այսպէս մինչև մէկ ոտք մնալը այս ալ վերցնելու համար նայնը կը շարունակեն նայն տղային ճակատին հետ:

6) Վերջին չինգ տողերուն թարգմանութիւնն է.

Շլայ Տիվան - Խօլ,

Տիվան-Խօլին հնազանդանոց է.

Այանձալա,
Պալանձալա¹⁾,

Սա ուտես,
Սա վերցունես:

5²⁾.

—Խաթ ուն, խաթ ուն, ի՛նչ կը
փնտռես:
—Ասեիս կը փնտռեմ:
—Ասեիս ի՛նչ պիտի ընես:
—Տոպրակ պիտի կարեմ:
—Տոպրակը ի՛նչ պիտի ընես:
—Քար պիտի լեցունեմ:

—Քարը ի՛նչ պիտի ընես:
—Պաղնիք պիտի շնեմ:
—Պաղնիքը ի՛նչ պիտի ընես:
—Վասուկիմ պիտի:
—Էս ա կամ:
—Էկու ամա չը տտոնես:
—Չէ, չեմ տտոներ:

6³⁾.

—Չաթ չաթ...
—Ճկառաքչի... ա՛ն վի՛վ է:
—(Անուկը) խաթ ունն է:
—Ի՛նչ կհագէ:

—Փապուսն պախենն ինկա՛
առնեմ պիտի:
—Վեր էլի:
—Ի՛նչ կհագէ:

7⁴⁾.

—Գառնուկը պախնան է:
—Պախնան է:
—Վի՛վ ներս առաւ:

—Տանտէրը:
—Տանտէրը կէշ մարդ է:
—Կէշ մարդ է:

Մէջը արշ մը կը պատի.

Արշը ինձի գախուց.

Իմ ականքս ցաւցուց:

¹⁾ Վերջի երկու բառերը անհասկանալի են. կ'ըսուի նաև *թուռնձալա* փոխանակ *պուլանձալա*:

²⁾ Տղայ մը պառաւ կին ձեանալով գետինը բան մը փնտռել կ'սկսի. իրեն և միւսներուն մէջ յաջորդ խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ, որմէ յետոյ բոլոր միտօն իբր բաղնիք կ'երթան. սակայն ճամբան թերնով պ'ա պ'ա ձայներ հանելով՝ պառաւ ծա կը դառնայ և կ'սկսի զանոնք հալածել:

³⁾ Երկու ձեռքերը բանալով՝ համապատասխան մատները իրարու կը կցեն և այսպէսով անիւի ձև մը կուտան՝ որ իբր թէ ասնդուխ է: Մէկը կուգայ և երկու ձեռքներուն վրայ (որ սանդուխին առաջին աստիճանը կը ներկայացնեն) կը դնէ իր ցուցամատը և երկուքին մէջ հետեւեալ խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ: Նորեկ կը բարձրանայ երկրորդ չարկը՝ այսինքն միացեալ մատնեմատներու վրայ, ուր նայն կը կրկնուի, այսպէս մինչև ցուցամատներուն գլուխը, ուր խօսակցը կը պատասխանէ շիջի ձառ, փոխանակ ըսելու ըվեր էլի: Նորեկը փոխի մէջ կ'իջեցնէ ձեռքը. բայց խօսակցը հաջելու ձայներ կը հանէ, իբր թէ շնեք յարձակեր են պարտէզ մտնող նորեկին վրայ, որ կը ձգէ կը փախի:

⁴⁾ Խումբ մը մանուկներ ձեռք ձեռքի բռնած՝ լայն շրջանակ մը կը կազմեն, կեդրոնը և շրջանակէն դուրս մէյմէկ հոգի կը կենան. դուրսը կը

- Տուրս էլի: —Տուրս էլի:
 —2եմ էլլար ³⁾: —2եմ էլլար ³⁾:
 —Չուս մը ունիմ պաճախդ կըխաղնէ: —Կը պոնեմ:
 —Կատուս մը ունիմ էրէսդ կըճանկէ: —Պոնէ:

8 ³⁾.

Սխտոր ճեճեմ փաշային Էրանիկին հարսնիքին:

9 ⁴⁾.

- Մանուց ⁵⁾ ծախեմ զիմ կ'ուզէ: —Մանուց ծախեմ զիմ կ'ուզէ:
 —Էս չեմ ուզեր, ան կ'ուզէ: —Կնա կեղտոտ շորերդ վա:

10 ⁶⁾.

- Կեմլիմ ինչիմ կ'երթայ: —Հովով:
 —Ելիկնիմ: —Ո'շտ, ճշտ, օշտ,
 —Ելիկնիմ ինչիմ կ'երթայ:

ցողը ներսինին հետ լաջորդ խօսակցութիւնը կ'ունենայ, երբ կեդրոն աղան լայնէջ կ'ըսէ, գութսինը ներս կը վազէ և այսպէս լինելու բացումը քննորուս մէջէն գուրս ու ներս վազվումով զայն բռնել կ'աշխատի:

¹⁾ և ²⁾ Տուրս էլի. —2եմ էլլար կը կրկնուի երեք անգամ:

³⁾ Քանի մը աղայք ձեռքերնին սանդ և սանդիտուն ձևացնելով՝ կ'ակսին իրը սխտոր ծեծել, քանի մը հեղ այս երգը երգելով: Յետոյ համը կը նայեն և աղը քիչ գանելով, դարձեալ աղ կ'աւելացնեն և նոյնը կ'ակսին: Վերջապէս խաշը կը պատրաստուի. կ'ուսեն, քիչ մը ալ տէտէին կը պահեն և կը պառկեն: Իրենցմէ մէկը կատու կը ձեռնայ, որ կէս գիշերին դալով պահուած խաշը կ'ուտէ: Միւսները լսելով՝ կ'արթնան և կատուն կը հալածեն:

⁴⁾ Չորս աղայք սենեակին չորս անկիւնները կը բռնեն, մէկն ալ մէջտեղ կը մնայ: Վերջինս խրաքանչիւրին երթալով կը հարցնէ — Մանուց ծախեմ զիմ կուզէ: Նա ալ կը պատասխանէ — Էս չեմ ուզեր, ան կ'ուզէ, և ցոյց կ'ուտայ լաջորդը: Այսպէս շարունակուելով՝ վերջինը կը պատասխանէ — Կնա կեղտոտ շորերդ վա: Ասոր վրայ աղան կ'երթայ դարձեալ մէջտեղ և լաթ լուալու ձեռք կ'ընէ. մինչ այս՝ միւսները իրենց տեղերը կը փոխանակեն միմեանց հետ. մէջտեղինը կը ջանայ անոնցմէ մէկուն անկիւնը պարապ գտնել և զբաւել:

⁵⁾ Նախնականը մանուց էր. քայց որովհետեւ այս բառը այժմ գայլութիւն չունի Պօլսոյ մէջ, ուստի փոխանակուած է տառերէն մերձակնելու մանուց բառով:

⁶⁾ Երկու հոգիի մէջ տեղի կ'ունենայ այս խօսակցութիւնը. նպատակը հովով էքստրիմ բռնի վրայ բռնախաղ մըն է. խօսակցը ջան հաշիւնի տեղ աւանդով զայն՝ կը պատասխանէ օշտ, օշտ: խաղը գիացողները հովով բռնի տեղ հոմախոշ տարրեր ձև մը պիտի գնեն:

11 ¹⁾).

— 2այթ, 2այթ...

— Քոռակա:

— Ճնկատաբշթ... ան վոյ է:

— Ի՛նչ ըռեմկ:

— Հրեշտակն է (կամ սատանան է):

— (Գոյնի մը անունը):

— Ի՛նչ կ'ուզէ:

12 ²⁾).

Կեռացնը սիրեմ, կեռացնը,
 Կ'ըլմանի ժամուն մեյրացնը
 Թուշիկը սիրեմ, թուշիկը,
 Կ'ըլմանի ժամուն խուօթիկը:
 Պերանը սիրեմ, պերանը,
 Կ'ըլմանի ժամուն խորանը.
 Քիթիկը սիրեմ, քիթիկը,
 Կ'ըլմանի ժամուն քիթիկը.

Այուկը սիրեմ, այուկը,
 Կ'ըլմանի ժամուն խաչուկը.
 Անկաճը սիրեմ, անկաճը,
 Կ'ըլմանի ժամուն գանդակը.
 Ճակատը սիրեմ, ճակատը,
 Կ'ըլմանի ժամուն գաղաթը.
 Մ'ազերը սիրեմ, մազերը,
 Կ'ըլմանի ժամուն աւելը:

¹⁾ Խուճը մը աղջիկներ՝ իրենցմէ երեք հոգի կ'ընտրեն. մէկը հրեշտակ, միւսը սատանայ և երրորդը անուն դնող - հրեշտակն ու սատանան կը հեռանան, անուն դնողը աղջիկներուն մէյմէկ գոյն կը նշանակէ, օրինակ՝ կարմիր, կանաչ և այլն: Նախ հրեշտակը կուգայ և անուն դնողին հետ վերի խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ: Եթէ հրեշտակին յայտնած գոյնէն կայ աղջիկներուն մէջ, այդ աղջիկը ու հրեշտակը միասին, հակառակ պարագային հրեշտակը առանձին կը հեռանայ: Յետոյ կուգայ սատանան և նոյն խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ, որ նոյնպէս կամ աղջիկ մը առնելով և կամ առանձին ետ կը գառնայ: Երբ բոլոր աղջիկները կը վերջանան, հրեշտակին կողմինները հրեշտակին հետէն մէջք մէջքի կապած շարք մը կը կազմեն, սատանային կողմիններն ալ նմանապէս ուրիշ շարք մը: Այսպէս սատանան ու հրեշտակը դէմ դէմի կ'ելլան և իրարու ձեռքէ ըռնելով՝ իւրաքանչիւր կողմը կ'աշխատի միւս կողմը դէպի իրեն քաշել: Այս նպատակաւ անուն դնողը գետինը գիւմ մը կը քաշէ. որ կողմը որ յաջողի դիմացի խուճըր գիծէն այս կողմ անցընել, լաղթութիւնը շահած է:

²⁾ Մանկիկին ծնօտը, թուշը, քերանը և այլն գգուելով՝ կ'երգեն այս երգը: